

AZ AUTIZMUSBARÁT

MÚZEUM

Szemléletformáló útmutató múzeumok és más kulturális szolgáltató intézmények számára

Szakmai megvalósító: dr. Simó Judit

Szakmai konzulens: Várnai Zsuzsa

Grafikai munka: Hollósy Réka

A kiadvány a Schlachta Margit Nemzeti Szociálpolitikai Intézet Pályázati Igazgatóságának támogatásával, a Nemzetközi Cseperedő Alapítvány szakmai közreműködésével készült.

„Mindenki azokat a dolgokat ítéli meg helyesen, amelyeket ismer.”
„Az vagy, amit újra és újra teszel. A kiválóság tehát nem tett, hanem szokás.”

Arisztotelész

Bármely szolgáltatás, így a kulturális szolgáltatások és ezen belül a múzeumok szolgáltatásai akkor fejthetik ki teljes mértékben hatásukat, ha azokat a társadalom minden tagja egyenlő eséllyel elérheti. Számos égető hiányosság ellenére az elmúlt évtizedekben fokozatos és érzékelhető változás tapasztalható az eltérő vagy nem tipikus fejlődésű, fogyatékos emberek társadalmi inklúziója területén. Az atipikus fejlődés/fogyatékos-ság tisztán medikális megközelítését, mely szerint a középpontban az egyén „károsodása” áll és így a megoldásokat is ezen a szinten kell keresni, fokozatosan a társadalmi megközelítés váltja fel. Ennek értelmében abban, hogy egy összetett háttérű atipikus fejlődés milyen mértékben vezet hátrányokhoz, jelentős szerepe van a társadalomnak. A jogegyenlőség kereteit korszerű nemzetközi és hazai jogszabályrendszer teremti meg, azon-ban valódi esélyegyenlőség csak a mindennapi életben értelmezhető és csak akkor valósulhat meg, ha az akadálymentes szemlélet és hozzáférés az élet minden területét áthatja. Miközben sajnos általános tapasztalat, hogy az élet alapszintű bonyolításához szükséges szolgáltatások is csak korlátozottan elérhetők sok ember számára (pl. egészségügyi ellátás, alapvető beszerzések, hivatalos ügyintézés), súlyosan félrevezető lenne azt gondolnunk, hogy a kulturális szolgáltatások akadálymentesítése csak a „sor végére” kerülhet. Az információszerezés, változatos élmények gyűjté-se, kikapcsolódás és szórakozás, közösségi kapcsolódás lehetősége az életminőség meghatározói minden ember számára. Sok autista ember mutat érdeklődést egy-egy téma, terület iránt, tud és szeret egy-egy témában elmélyülni, aminek kiváló terepe a múzeum. Emellett a kulturális terekben, mint mikro társadalmi közegekben létrejövő sokszínűség, különböző képességű, gondolkodású emberek interakciója kulcsfontosságú a szélesebb szintű társadalmi szemléletváltás, attitűdváltás felé is. Egymás megismerése és a személyes tapasztalatok hatása az egyik legmeghatározóbb fak-tor a változásban. (Murfitt 2006 in Meggyesné Hosszú Tímea és Máténé Homoki Tünde: A társadalmi érzékenyítés módszertana kisgyermekkorban)

A 2006-ban az ENSZ Közgyűlése által elfogadott és Magyarországon a 2007. évi XCII. törvénnyel ratifikált, a fogyatékos-sággal élő személyek jogairól szóló Egyezmény 26. cikkében felhívja a részes államokat, tegyenek meg minden hatékony és szükséges intézkedést annak érdekében, hogy a fogyatékos személyek számára az élet minden területén biztosítsák a legteljesebb függetlenséget, valamint a lehetőséget a közösségeik életében való aktív szerepvállalásra.

Az ICOM (International Council of Museums) 2007-es meghatározásában kiemeli, hogy ”A múzeum fogalma a társadalmi fejlődéssel együtt megy át egy evolúciós folyamaton.” Az eltérő fejlődéssel/ fogyatékos-sággal kapcsolatos fent jelzett társadalmi-szemléleti változások tapasztalataink és reményeink szerint is jelentős mértékben hatnak a múzeumi szolgáltatások filozófiájára is. Útmutatónkkal ezt a fejlődést szeretnénk támogatni.

TARTALOMJEGYZÉK

Az útmutató célja	4
Miért pont az autizmus?	4
Mi az autizmus?	5
Milyen gyakori?	7
Az akadálymentesítés alapelvei, módszerei, eszközei autizmusban	7
Mit jelent ez a gyakorlatban?	9
Az autizmusbarát működési mód, az akadálymentesítés lehetőségei és terei	17
Tervezés, megvalósítás (elméleti, személyi, fizikai feltételek)	18
Ötlettől a megvalósításig – az autizmusbarát Mesemúzeum program	19
Hasznos információk	26

AZ ÚTMUTATÓ CÉLJA

Szerencsére a hazai múzeumok gyakorlatában is egyre bővül azon kezdeményezések száma, melyek célja, hogy az információkat, élményeket a tipikustól eltérően fogadó és feldolgozó emberek számára is valódi élményt jelentsen egy múzeumi látogatás, feltételeinek megteremtése pedig a 2006-os Új Fogyatékoságügyi Programban jogszabályi elvárás formájában is megfogalmazódik. A néhány jó gyakorlat ellenére ugyanakkor tapasztalataink azt mutatják, hogy a mindennapi gyakorlatban ma még csak igen korlátozottan elérhetők ezek a szolgáltatások, különös tekintettel az akadályozott vagy eltérő információfeldolgozási és kommunikációs stratégiákkal rendelkező, így az autista emberek számára.

Az útmutató kidolgozásának célja, hogy szakmai elvi vezérfonalat és konkrét gyakorlati segítséget adjon azon további múzeumok, illetve más kulturális szolgáltatást nyújtó intézmények számára, amelyek szolgáltatásaikat olyan csoportok, elsősorban az autizmussal élő emberek számára is biztosítani szeretnék, akik eltérő fejlődési adottságaikból adódóan nem tudják a „tipikus” csatornákon befogadni az információkat, továbbá akik számára a „tipikus” társas és fizikai környezet extrém megterhelést jelenthet.

A múzeumok és szolgáltatásaik sokszínűsége, valamint a célcsoport (autizmussal élő emberek) sokszínűsége nyilvánvalóan nem teszi lehetővé, hogy pusztán az útmutató alapján egy szolgáltató teljeskörű szolgáltatásfejlesztést valósítson meg, ugyanakkor célunk, hogy az autizmus-szem-pontú akadálymentesítéshez értelmezhető szemléleti keretet és a megvalósításhoz vezérfonalat, sok gyakorlati példát adjon. Célunk, hogy erősítsük, specifikus tartalommal, információkkal támogassuk azt a gondolkodást, melynek segítségével nem csak a meglévő szolgáltatások akadálymentesítése valósítható meg, hanem egy új szolgáltatás vagy új funkció kialakítása is, melyet már a tervezés (egyetemes tervezés) szintjén áthat az a szemlélet, mely a folyamat kezdetétől figyelembe veszi a felhasználói csoportok különbözőségét. Az egyetemes tervezés segítségével olyan szolgáltatások jöhetnek létre, melyek egyszerre veszik figyelembe a fejlődési, viselkedési, gondolkodási diverzitást, így egyaránt megfelelnek a tipikus és a speciális igényű felhasználóknak. Az egyetemes tervezés tehát minden felhasználó számára előnyökkel jár.

Az útmutatóban linkekkel utalunk azokra a bevált nemzetközi gyakorlatokra, melyek inspirációval és konkrét ötletekkel szolgálhatnak egy-egy változtatáshoz. Konkrét példáink a Nemzetközi Cseperedő Alapítvány akadálymentesítési gyakorlatát, az azokban alkalmazott módszereket és eszközöket mutatják be, melyek egy része azonban nem múzeumi tapasztalatokból származik, hanem más kulturális szolgáltatások (koncert, színház) akadálymentesítése során alkalmazott gyakorlatok. Külön fejezetben tárgyaljuk első múzeumi projektünket, a Mesemúzeum akadálymentesítését autista gyermekek számára.

MIÉRT PONT AZ AUTIZMUS?

Ma már talán mondhatjuk, hogy az akadálymentesítés fogalma közismert, ugyanakkor ezt többnyire az ismertebb, „láthatóbb”, elsősorban fizikai korlátozást jelentő vagy érzékszervi fogyatékoságokra/eltérésekre vonatkoztatjuk. „Akadálymentesítettnek” minősített szolgáltatások leggyakrabban a mozgássérültek számára kialakított segítségeiket ismertetik (pl. rámpa, lift, speciális bútorok, stb.), ritkábban és speciálisabb szolgáltatásoknál az érzékszervi (látás, hallás) sérülésekből fakadó korlátok kompenzálását (pl. jelnyelvi tolmács, feliratozás, Braille írás, stb.). Lényegesen

kevesebb a tudásunk (és a jó gyakorlat is) az intellektuális képességzavarral (értelmi fogyatékoság) összefüggő, illetve a kommunikációjukban összetettebben sérült emberek számára biztosítható akadálymentesítési stratégiákról. Ebben a csoportban is különleges helyet foglal el az autizmussal élő emberek igen széles csoportja, részben a fejlődési eltérés sajátos jellege, összetettsége, sokszínűsége, részben az autizmusról való tudás hiánya miatt. A különbözőségek különböző megoldásokat tesznek szükségessé, a kommunikáció és gondolkodás eltérései új vagy a tipikustól eltérő kommunikációs csatornák megnyitását igénylik. Az autizmus „nyelvének” megtanulásához egyetlen út vezet: az autizmus megismerése és megértése. „Azt kell tudnunk, milyen autizmussal élni.” (Uta Frith)

mi az autizmus?

Az autizmus a tipikustól eltérően fejlődő idegrendszer tipikustól eltérő működésének következményeként kialakuló, a viselkedésben rendkívüli sokféleséggel megnyilvánuló állapot, mely számos tekintetben befolyásolja, hogy egy autizmussal érintett ember hogyan érzékeli a világot és hogyan viszonyul ahhoz. Napjaink gondolkodásában jelentős szemléleti irányzatot képvisel a neurodiverzitás (neurológiai sokféleség) eszméje, melynek értelmében az autizmus az idegrendszer fejlődési és működési sokféleségének egyik megnyilvánulása. Az autizmus fogalma és ezzel összefüggésben az autizmusról való gondolkodásunk jelentős mértékben árnyalódott az elmúlt évtizedekben, az állapotot ma egyetlen átfogó fogalommal, az autizmus spektrum zavar fogalmával írjuk le, mely egyszerre utal a rendkívüli sokszínűsésre (spektrum), ugyanakkor az e mögött rejlő közös meghatározó vonásokra (autizmus). Tehát a látszólag „egymásra nem is hasonlító” viselkedési megnyilvánulások mögött lényegében ugyanazt az eltérést (pl. gondolkodási, ingerfeldolgozási jellemzők) kell feltételeznünk. Az egyetlen átfogó fogalom mögött az autizmust meghatározó közös jellemzők állnak, amelyek annak ellenére, hogy megnyilvánulásuk minden embernél különböző, mégis alapvetően kijelölik az autizmusbarát szolgáltatások (akadálymentesítés) legfőbb céljait és módszereit.

Habár különböző mértékben és nagyon egyéni módon, de az autizmus minden érintett esetében eltéréseket okoz

- **a társas kommunikáció, a társas megértés és társas viselkedés**
- **a rugalmas gondolkodás és viselkedésszervezés területén**
- **és nagyon gyakran jár együtt a szenzoros ingerek eltérő feldolgozásával.**

A tipikustól, átlagostól eltérő, autizmusra jellemző mentális működések befolyásolják a környezetük észlelését, az ingerfeldolgozási folyamatokat és az ezekre adott reakciókat, tehát a viselkedést. Az eltérések viselkedésbeli megnyilvánulása, és a személyre, környezetre való hatása, továbbá az egyéni erősségek egyénenként, helyzetenként, életszakaszonként és számos más külső és belső tényezőtől függően változhatnak.

Mit jelent, és miben érhető tetten az „eltérés” ezeken a területeken? A megnyilvánulási sokszínűség ellenére mondhatjuk, hogy az élet és a mindennapi működés számos területén okozhat nehézséget és korlátozottságot, ugyanakkor az autizmussal összefüggő kognitív, észlelési, feldolgozási és gondolkodási sajátosságok – az egyéni adottságokon túlmenően – jelentős erősségeket is hozhatnak.

A nehézségek és korlátok tekintetében jellemző, hogy

- egy autista ember számára nehéz lehet vagy más utakon valósul meg annak közlése, hogy mire van szüksége, vagy mit érez, nehezebb lehet a feléjük érkező verbális üzenetek feldolgozása, továbbá annak a megértése, hogy a másik ember mit gondol vagy mit érez, mik a viselkedésének a mozgatói.
- a kapcsolatteremtés motivációi, útjai, módjai vagy az íratlan társas szabályok értése és elsajátítása is eltérhetnek.
- figyelmüket könnyen elterelik a részletek, azokban elmélyülnek, az „egész” és az összefüggések átlátása jelentősebb erőfeszítést igényel.
- komoly nyugtalanságot, stresszt okozhatnak számukra a váratlan, változó vagy szokásostól eltérő dolgok, viselkedésüket, gondolkodásukat nehezebben tudják rugalmasan adaptálni az adott helyzetekhez.
- kifejezett nehézséget okozhat tevékenységeik megszervezése, egy tevékenységi sor gördülékeny kivitelezése.
- a támogatást nehezítő tényező, hogy megszerzett tudásuk és tapasztalataik általánosítása komoly nehézséget okoz a legtöbb helyzetben.
- az autista emberek jelentős részének mindennapi adaptációját befolyásolja, hogy jelentősen túlterhelődhet a környezeti egyes ingerektől (pl. hangok, fények, szagok, érintés, stb.) és nehezebbé esik a beáramló ingerek sokaságából az adott helyzetben jelentőséggel bíró ingert kiválasztani.
- a környezet számára szokatlanabb kifejezési és önmegnyugtató stratégiákkal rendelkezhetnek.

A sajátos idegrendszeri működés emellett számos erősséggel is jár, bár e tekintetben is nehéz általánosítani. Az erősségek ismerete legalább olyan fontos a támogatások – így az autizmusbarát szolgáltatások – tervezésében, mivel elsősorban az erősségekre támaszkodó megközelítésekkel növelhető az érintett emberek sikeressége, önbecsülése, jólléte.

Autista embereknél kifejezett erősségeket tapasztalhatunk:

- a hosszútávú memória és olykor egyes készségek, mint például matematikai, zenei, komputer készségek terén;
- a vizualitás terén, mind önmaguk kifejezése, mind pedig az információk megértése szempontjából;
- kommunikációjukra jellemző lehet a köntörfalazás nélkülség – a direkt, egyenes, őszinte, mások befolyásától mentes kommunikáció, ami ugyanakkor sokszor igen sérülékenyekké is teheti őket.
- a részletek gondos megfigyelése, észrevétele, a pontosság, a szabályok tartása vagy az intenzív figyelmi összpontosítás, a monoton tevékenységek jó tűrése számos hétköznapi helyzetben és a munkavállalásnál is előnyt jelenthet.

Az autizmus sokszínű megjelenése a mindennapokban látszólag egymásra nem is hasonlító viselkedésben nyilvánulhat meg. Hiszen vannak autista emberek, akik zárkózottabban élnek, ugyanakkor számosan keresik aktívan, bár lehetséges, hogy szokatlanabb módon, a másokkal való kapcsolatot. Vannak, akik kiváló nyelvi készségekkel vesznek részt a kommunikációban, és vannak, akik nem vagy keveset beszélnek és segítő kommunikációs eszközökre szorulnak ebben. Vannak, akik nyugodtan tudnak résztvenni egy átlagos ingerkörnyezetben és vannak, akik erősebben igénylik az ingerekben visszafogott környezetet. A sokszínűség természete, hogy a különbözőségek a végtelenségig sorolhatók, amit azonban feltétlenül szem előtt kell tartanunk, hogy az egyéni eltérések – így egyéni megoldások – ellenére az akadálymentesítés, támogatás „filozófiája” és módszertana egységesnek tekinthető.

milyen gyakori?

Ma már tudjuk, hogy az autizmus lényegesen gyakoribb, mint azt korábban gondoltuk, a lakosság legkevesebb 1%-a az autizmus valamely formájával él. A diagnosztizált fiúk/férfiak száma átlagosan négyszer magasabb, mint a lányoké/nőké, azonban az ezzel kapcsolatos adatokat az utóbbi időben sok vizsgálat kérdőjelezi meg. Ennek oka, hogy a kutatások ma már egyértelműen azt mutatják, hogy a nők érintettsége bizonyosan jelentősebb annál, amit eddig gondoltunk, de az autizmus női megnyilvánulásának eltérései, sajátosságai és ismeretlensége miatt a nők sokszor észrevehetetlenek a „szakemberek” számára, diagnózis nélkül vagy más – fedődiagnózisokkal élnek.

Az autizmussal érintett emberek jelentős részénél tapasztalhatóak társuló nehézségek, leggyakrabban intellektuális képességzavar (értelmi fogyatékoság) és nyelvi nehézségek (a beszéd teljes hiánya, kevés, beszéd, sajátos beszéd), de az egyéb társuló betegségek, vagy érzékszervi fogyatékoság előfordulása sem ritka.

AZ AKADÁLYMENTESÍTÉS ALAPELVEI, MÓDSZEREI, ESZKÖZEI AZ AUTIZMUSBAN

Az autizmus spektrum zavart jellemző, az érintett emberek gondolkodását meghatározó eltérő mentális működés láthatatlan a számunkra. A támogatás kialakításához elengedhetetlen, hogy megismerjük ezeket a folyamatokat, enélkül abba a „hibába” eshetünk, hogy a nem tipikus feldolgozást és nem tipikus viselkedést a magunk tipikus módján igyekszünk megérteni, ami a leggyakrabban félreértésekhez, és téves következtetésekhez vezet.

„Próbáld az én helyzetembe beleélni magad! Ne a saját tapasztalataidra építs, mert azok szinte biztosan különböznek attól, amit én tapasztalok.”

(Damian Milton, Jill Bradshaw: Ten Rules)

Az „autista agy” veleszületetten eltérő működésének ismerete annak megértését segíti, hogy mit és miért látunk gyakran a megszokottól eltérőnek autista embereknél, és melyek azok a támogatási formák, amelyek hatékonyan segítik a boldogulást.

Bár az eltérések minden autista embernél máshogy és más mértékben nyilvánulhatnak meg, közös jellemző, hogy más emberek viselkedésének, szándékainak megértése, kiszámítása, így a társas helyzetek követése nehézséget jelenthet a számukra. Ennek következménye lehet például, hogy

- mivel kevésbé érti a másik ember szándékát, szó szerint értheti a mondatait és a viselkedését, és nehéz megértenie mások nézőpontját
- túlságosan őszinte
- nem érti vagy félreérti az iróniát, ugratást
- túl kevés, túl sok, vagy nem helyénvaló információt oszt meg másokkal
- ügyetlen a társas helyzetekben, figyelmen kívül hagy (különösen íratlan) szociális szabályokat.

További nehézségeket okozhat, hogy akár kiváló képességek és tudás mellett, az autista emberek jelentős része számára nehézséget okozhat egyszerűbb, mindennapi folyamatok megtervezése és kivitelezése. Ezzel összefüggésben

- figyelmét nehezen tudja az éppen lényeges dolgokra irányítani, vagy átirányítani
- letapad egy-egy részletnél, részfolyamatnál, lépésnél vagy szokásnál
- nehezen vált egyik feladatról a másikra és váratlan, új helyzethez nehezen alkalmazkodik
- ragaszkodik a jól bevált, rutinszerű megoldásokhoz és tevékenységekhez
- nehézsége lehet akár egyszerű, hétköznapi cselekvéssorok kivitelezésében.

Az autisztikus feldolgozásra és „látásmódra” jellemző továbbá, hogy

- elvesznek a részletekben és kevésbé látják át a részek közötti összefüggéseket, az „egészet”, a részletek pedig elvonhatják a figyelmüket
- nehezen választanak
- ugyanakkor pontosan tanulnak meg szövegeket, jól emlékeznek korábbi részletekre
- rajzaik, ábrázolásaik részletgazdagok és pontosak.

Mindemellett számos autista ember számára zavaróak vagy akár elviselhetetlenek lehetnek a környezet felől érkező szenzoros ingerek (pl. hangok, fények, érintés), másokra egyes szenzoros ingerek pedig akár megnyugtatóan is hathatnak.

nehézségek a múzeumban

Mindezek fényében mi jelenthet megterhelést egy múzeumi látogatás során egy autista ember számára?

Bár némelyik múzeum a „csend és nyugalom szigetének” tekinthető, a legtöbb múzeum igen forgalmas, sok az ember, ingergazdag, zajos a környezet. Gyakran túl sok az információ, nehéz választani és koncentrálni. Csúcsidőben szinte elkerülhetetlenek a hosszú sorok, a várakozás. A legtöbb múzeum ma már él az informatika adta lehetőségekkel, ami sokszor további megterhelő ingert (fény, hang) jelent, bár kiváló eszközünk is lehet az akadálymentesítésben. Az ismeretek átadását segítő, éppen a befogadhatóságot erősítő interaktív és más múzeumpedagógiai módszerek sokszor megterhelőek lehetnek egy autista befogadó számára.

Az új, ismeretlen környezet kihívást jelent az autista emberek jelentős része számára, emellett a legtöbb múzeum folyamatosan változtatja adott kiállításának megfelelően a környezetet. A terek sokszor igen tágasak, máskor éppen szűkek és sötétek lehetnek, bizonytalanná téve az eligazodást. Sok múzeumból csak a múzeumi bolton keresztül vezet kifelé az út.

A múzeumi személyzet, segítők rendszerint nem tájékozottak az autizmus területén, az autista látogatókon pedig „nem látszik” az autizmus. Szokatlanabb viselkedésük, reakcióik – például érdeklődésük, örömük, szorongásuk kifejezése – a múzeumi közönség és a személyzet számára is meglepő, néha ijesztő lehet, gyakoriak a félreértések, félrevezető következtetések, nem ritkán a közönség minősítő, zaklató reakciói.

A legtöbb autista ember és családja már szembesült próbálkozásai során ezekkel a kihívásokkal, így inkább elkerülni próbálják a hasonló helyzeteket, „eszükbe sem jut” múzeumba menni. Ahhoz, hogy ez a helyzet változhasson, nem csak vonzóvá, biztonságossá, autizmusbaráttá kell tenni a múzeumi környezetet, hanem el kell juttatni az érintettekhez az információt és gondozni kell a kapcsolatot.

az autizmusbarát környezet feltételei

Mitől lesz biztonságos, nyugodt, élvezhető a világ – jelen esetben egy múzeum – egy autista ember számára? Melyek az „autizmusbarát” környezet alapvető feltételei?

Minden múzeum és minden autista ember más, nehéz lenne olyan megoldásokban gondolkodnunk, amely minden környezetben és mindenki számára működik. A következő alapelvek követése azonban bizonyosan élvezhetőbbé, biztonságosabbá, befogadhatóbbá teszi bármely témájú és működésű múzeum kiállításait, eseményeit, helyszíneit.

- ❖ **Törekedjünk az előrejelzésre, tegyük kiszámíthatóvá az eseményeket, helyszíneket, időket, személyeket, stb.!**
- ❖ **Strukturáljuk a fizikai tereket és az időt!**
- ❖ **Módosítsuk az ingerkörnyezetet!**
- ❖ **Biztosítsunk nyugodt, pihenésre alkalmas helyeket, időket!**
- ❖ **Használjunk vizuális megerősítést a kommunikáció minden formájában!**
- ❖ **A kommunikációs tartalom és forma legyen világos, konkrét, lényegretörő!**
- ❖ **Biztosítsunk időt és segítséget a felkészülésre, feldolgozásra!**

MIT JELENT EZ A GYAKORLATBAN?

A biztonság egyik záloga az előrejelzés és a tervezhetőség, mindannyian így vagyunk ezzel, annál nyugodtabban vágunk bele valamibe, minél többet tudunk arról, hogy hol és mi fog történni velünk, mik a lehetőségeink. Ebben nagy segítséget jelenthet az autista embereknek és a családoknak, ha már előzetesen rendelkezésre állnak olyan információk, anyagok, melyek a felkészülést teszik lehetővé. Ezeket legkönnyebben az intézmény honlapján tehetjük hozzáférhetővé. Célszerű az anyagokat nyomtatható formában is elkészíteni, sok autista ember számára segítség, ha ezeket magukkal is vihetik a látogatásra. A múzeum profiljától függően, de legtöbb esetben arra is szükség van, hogy az információs felkészítő anyagokat korcsoportoknak megfelelően, több verzióban is elkészítsük. Egyáltalán nem biztos, hogy az érintettek és családjaik gyakorlottak már ezek használatában, így az is nélkülözhetetlen, hogy használatukhoz megfelelő instrukciókkal lássuk el őket.

információs anyagok és támogató eszközök

Milyen információs anyagok, eszközök segíthetik az előzetes tájékozódást és a részvételt?

Hasznos lehet és kisebb gyerekek szülei, de autista kamaszok és felnőttek számára is segítséget nyújthat egy összefoglaló induló tájékoztató arról, hogy milyen segítségek, anyagok állnak a rendelkezésükre, miből és hogyan készülhetnek a látogatásra.

Felkészülés a kakaókoncertre

Autizmusbarát Kakaókoncert a Budapesti Fesztiválzenekarral!

A BFZ következő koncertje **2017. október 22-én (vasárnap) 12 órakor** lesz a Budapesti Fesztiválzenekar próbatermében (III. Selmeci utca 14-16.), amelyhez ismét a Cseperedő nyújt szakmai támogatást.

A jegyek 2.700 forintba kerülnek, melyet a rendeles@bfz.hu címen Molnár Adéltól igényelhetnek. Kérjük, jegyigényüket jelezzék legkésőbb 2017. október 2-ig (hétfő).

A koncertről bővebben [itt](#).

Örülünk, hogy Te is eljössz! Kezdsz 12:00!

Összeírtunk néhány fontos tudnivalót, hogy felkészülhess előre, milyen is lesz ez a koncert.

OK - [1. Itt lesz a Kakaókoncert \(képek\)](#)

OK - [2. Itt bejárhatjátok a Kakaókoncert helyszínét \(videó\)](#)

OK - [3. Itt található a koncertterem \(térkép\)](#)

OK - [4. Így szoktunk koncerten viselkedni](#)

OK - [5. Ha nagy a zaj...](#)

OK - [6. A Pihenőszoba](#)

OK - [7. A koncert műsora és szereplői](#)

[8. Itt szólaltathatsz meg néhány hangszert azok közül, melyeket hallani fogsz a Kakaókoncerten \(lap felső jobb sarkában\)](#)

[9. Itt hallgathatsz meg részletet](#) egy korábbi Kakaókoncertből és [itt egy másik koncertből](#).

Ide tudsz írni vagy rajzolni nekünk, hogy érezted magad a koncerten, mi az ami nagyon tetszett, mi volt vicces, esetleg kicsit félelmetes, melyik darab tetszett a legjobban.

E-mail címünk: info.cseperedo@gmail.com

A Cseperedő Alapítvány Mikulás koncertje – Így készülök a koncertre: <http://cseperedo.hu/programjaink-es-esemenyek/online-koncert/>

Informatív egy fényképes bemutatkozó a helyszínről és/vagy virtuális séta a múzeumban. Fontos, hogy ezek a valóságot mutassák be, jelenjenek meg rajta az emberek is és frissítsük az anyagokat, ha szükséges. Nagyobb, összetettebb múzeum esetében érdemes a bemutatkozót szétbontani helyszínekre, programokra. A bemutató feltétlenül térjen ki a múzeumi belépés körülményeire (pénztár, jegy, ellenőrzés, stb.) a kiszolgáló egységekre is, hol vehető igénybe mosdó, büfé, csendes szoba, stb. és kitől kérhet a látogató információt, segítséget.

A Budapesti Fesztiválzenekar autizmusbarát kakaókoncertje helyszínének bemutatása (a tájékozódást virtuális séta is segítette)

A Kakaókoncert helyszíne

Az előcsarnok

A ruhatár az előcsarnokból nyílik

A mosdók az előcsarnokban a lépcsősor két oldalán

A koncert terem bejáratai az emeleten

A koncert terem

A pihenőszoba

Térképek, javasolt útvonalak (sok fényképes támogatással, ha releváns akkor az idő jelzésével) segíthetik a tájékozódást és az időbeni tervezést.

Hasznos lehet egy szenzoros térkép is arról, hogy hol milyen szenzoros ingerek (hangok, fények, szagok, hőmérséklet, stb) várhatók, illetve hol találhatóak szenzorosan semleges helyek a múzeumban.

A múzeumi látogatást kiszámíthatóvá, követhetővé teheti egy vizuális tevékenység lista (Mit és hol fogok majd csinálni), ami a felkészülést is segíti, kinyomtatva pedig az egész látogatás alatt kiszámíthatóvá (itt vagyok, ide fogok menni), követhetővé (itt már voltam, ez már megtörtént) teszi az utat. Érdekes vizuális segítségekkel nemcsak követhetővé, de szórakoztatóbbá teszi a látogatás idejét.

Az autizmus séta programja

Az adott esemény napirendjét a kék pöttyök beragasztásával tudjuk követni.

A kakaókoncert programja és használata

AUTIZMUSBARÁT KAKAÓKONCERT

2019. november 16. 11:30
BFZ Színház - 1034 Budapest, Selmeci utca 14-16.

DMITRIJ SOSZTAKOVICS: KERINGŐ
Bán Máté – fuvola
Berta Beáta – oboa
Csalló Roland – klarinét
Bereczky Dávid – kürt
Tallian Dániel – fagott

fuvola oboa klarinét kürt fagott

CHRISTOPH WILLIBALD GLUCK: BOLDOG LELKEK TÁNCÁ
Bíró Ágnes – hegedű
Polónyi Ágnes – hárfa

hegedű hárfa

FRITZ KREISLER: KIS BÉCSI INDULÓ
Molnár Noémi, Lezsák Zsófia – hegedű
Csoma Ágnes – brácsa
Dvorák Lajos – cselló

hegedű brácsa cselló

Fontos, hogy minden információs anyag jól strukturált legyen, nyelvezete a lehető legegyszerűbb, csak a valóban lényeges információt tartalmazza, amit csak lehetséges támogassunk vizuális információkkal is.

A kakaókoncert szereplői

A 2019.05.12-I AUTIZMUSBARÁT KAKAÓKONCERT MŰSORA

A koncert „játék mestere”
Fischer Iván
a Budapesti Fesztiválzenekar alapítója és zeneigazgatója

1. NICCOLO PAGANINI: CANTABILE

Iván Tímea – hegedű

Csáki András – gitár

2. LUDWIG VAN BEETHOVEN: C-DÚR DUÓ HEGEDŰRE ÉS CSELLÓRA, I. TÉTEL (LARGHETTO SOSTENUTO) ÉS III. TÉTEL (RONDO)

Gál-Tamási Mária – hegedű

Liptai Gabriella – cselló

A vizuális támogatás módjának kiválasztásánál figyelembe kell vennünk, hogy az autizmus sokszínűsége, az érintett korosztályok sokszínűsége különböző szintű vizuális információk alkalmazását teszi szükségessé. Vizuális információ lehet többek között egy tér elrendezése, színkódok alkalmazása, tárgyak, fotók, rajzok, szimbólumok és feliratok alkalmazása is.

A készülést és a helyszínen a viselkedés szervezését is segítheti, ha szempontokat adunk ahhoz, hogy az adott helyszínen, programon milyen viselkedés biztosítja a nyugalmas együttlétet. Fontos lehet kiemelni, hogy hol és mikor, mit lehet vagy javasolt tenni, vagy nem javasolt tenni, például hangoskodni, szaladgálni, enni, stb., illetve hogy hol lehet ezeket csinálni.

A kakakókoncert szabályai

Az élő koncert egy különleges esemény. Egy kicsit más, mint amikor otthon zenét hallgattok, hiszen a színpadon a zenészek mindent hallanak, ami a nézőtéren zajlik, ezért néhány szabályt be kell tartanotok, hogy mindenki jól érezze magát.

A Kakaókoncerten Fischer Iván lesz a „játékmester”.
Rá nagyon kell majd figyelnetek. Mindig elmondja majd, hogy melyik darab következik, abban is segít, hogy mikor kell nagyon csendben lennetek, és mikor kell tapsolnotok. Persze csak akkor, ha tetszett a darab.

Három fontos szabály, amit feltétlenül tartsd be, amikor a színpadon a zenészek zenélnek:

1. Maradj csendben!

2. Maradj a helyeden, vagy a színpad mellett!

3. Akkor tapsolj, amikor vége van a darabnak!

A környezet különböző ingerei nagy megterhelést jelenthetnek a legtöbb autista ember számára, figyelemmel kell lennünk arra, hogy ebben hogyan nyújthatunk segítséget. Az ingertérképek (hol, mikor várható tömeg; hol, mikor, minek van hangja, erős fénye, szaga, stb.) segítik számukra a felkészülést és a védekezést. A legtöbb múzeumban kiszámítható, hogy mely időszakok csendesebbek, nyugodtabbak, hívjuk fel erre is a figyelmet. Számos jó gyakorlat van már arra is, hogy az ingerektől túlterhelődő látogatók számára külön nyugodt időszakok – például a reggeli vagy az esti órákban – állnak rendelkezésre. Biztosíthatunk olyan eszközöket is a számukra, melyekkel maguknak is csökkenthetik, szabályozhatják a beáramló ingereket, például zajvédők, szemüvegek.

Kakaókoncert - tájékoztató a zajokról

Néha a koncerten előfordulhatnak hangos zajok.

A koncerten zenét hallgatunk, a zene néha nagyon hangos lehet. Van, akit zavar a túl hangos zene.

Ilyenkor, ha zavar...

...befoghatom a fülem vagy felvehetem a fülhallgatóm vagy

megkérhetem a szüleimet, hogy vigyenek egy kicsit ki a Pihenőszobába.

Tudom, hogy a hangszerek néha hangosak és ez ijesztő is lehet, de ezek a zajok biztosan nem fognak bántani engem.

Biztosítsunk olyan helyszínt, ahová a túlterhelődés miatti szorongás, nyugtalanság esetén félrevonulhat az, aki úgy érzi, hogy szüksége van rá.

A pihenőszobáról

MIT CSINÁLHATOK A PIHENŐSAROKBAN?

Mesét hallgathatok.

Rajzolhatok, színezhetek.

Olvashatok.

Pihenhetek a babzsákon.

Pihenőszoba

Amikor jól érzem magam, akkor is előfordulhat, hogy elfáradok és szükségem van egy kis szünetre, pihenésre.

Amikor koncert közben szünetre van szükségem, szólhatok a velem lévő felnőttnek és ő kikísér a Pihenőszobába. A Pihenőszoba is az első emeleten van, ahol a koncert. Az ajtón a „PIHENŐSZOBA” felirat jelzi, hogy hová kell mennem.

A pihenőszobában lehet, hogy csak egy pár percre, de lehet, hogy hosszabb időre van szükségem. Ilyenkor:

- színezhetek,
- pihenhetek,
- ihatok egy kis vizet.

Amikor kész vagyok, visszamegyek, hogy tovább hallgassam a koncertet.

Biztosítsuk, hogy ha szükséges, a múzeumon kívül is pihenhessen az autista látogató, és (pl. egy napon belül) újabb jegyvásárlás nélkül visszatérhessen egy idő után a helyszínre.

A fenti támogatásokra nagyszerű ötleteket kaphatunk a Metropolitan Múzeum anyagából:

<https://www.metmuseum.org/events/programs/access/visitors-with-developmental-and-learning-disabilities/for-visitors-with-autism-spectrum-disorders>

AZ AUTIZMUSBARÁT MŰKÖDÉSI MÓD, AZ AKADÁLYMENTESÍTÉS LEHETŐSÉGEI ÉS TEREI

A tervezés során (ld. később) érdemes végiggondolnunk, hogy mit, milyen céllal és milyen lépésekben szeretnénk megvalósítani. Egy jól kidolgozott, sikeres apró lépés többet jelenthet, mint egy „egyszerre mindent” célzó, de nem eléggé végiggondolt és nem eléggé odaadóan kivitelezett nagyszabású program. Építkezzünk, a kisebb és fokozatos változtatások sok tapasztalatgyűjtésre adnak lehetőséget, amelyek segítenek a következő lépés megtervezésében.

- ❖ A múzeum meglévő, fő és alapvető tevékenységeinek akadálymentes közvetítése autista emberek számára, például:
 - a múzeumban, az egyes kiállítóterekben való tájékozódás könnyítése, pl. egyértelmű témamegjelölés, haladási irány javaslat, „menekülő” út javaslat – minden helyszínről jelezzük pl. a pihenőszoba elérhetőségét, térkép, színkódok, az írott szöveges és/vagy audio információk könnyen érthető kommunikációval való megjelenítése, az interaktív eszközök kezelésének leírása
 - a terek strukturálása – vezető vonalak, színkódok
 - előzetes felkészítő anyagok, előzetes általános információk
 - információk kísérőknek, családoknak
 - „feladatlapok”, tevékenység lista javaslatok a strukturált befogadáshoz
 - információs pontok (ahol erre vonatkozóan felkészült múzeumi munkatársak dolgoznak) megjelenítése

Az alaptévékenységek sokszor már eleve behatárolják a közönségben várható jellemző korosztályt, de a legtöbb múzeum igyekszik minden korcsoport számára üzenetet eljuttatni, így ennek az akadálymentesítésben is érvényesülnie kell.

- ❖ Az infrastruktúra és kiegészítő szolgáltatások autizmus-szempon্তু akadálymentesítése, például:
 - a bejutás körülményeinek előzetes ismertetése (pénztár, sor, ruhatár), előzetes tájékoztatók ezek használatáról
 - a sorbanállás, várakozás megkönnyítése, soronkívüliség
 - a mosdók, büfé, múzeum shop jelölése (térkép, nyílas táblák), az autista emberek kiszolgálására való felkészítése
- ❖ Kifejezetten autista emberek számára kialakított segítő szolgáltatások/eszközök, például:
 - túltelítődés esetén igénybevehető csendes szoba
 - félrevonulásra, megnyugtatóra alkalmas szenzoros szoba
 - korosztály-specifikus autizmus „hátizsákok” – olyan eszközökkel, amelyek a biztonságot, megnyugtatót, jobb megértést szolgálják, pl. térképek, szenzoros eszközök, zajvédő
 - Korai nyitás – még a nagyközönség érkezése előtt, pl. a Dallas Museum of Art – együttműködésben más múzeumokkal, 2 órával korábban nyit. A cél természetesen nem a szeparáció, sokkal inkább a barátságos, biztonságos környezet biztosítása, gyakorlás, ami könnyebbé teszi a későbbi bekapcsolódást, speciális szenzoros eszközök biztosítása.
- ❖ Speciális (rendszeres vagy alkalmi) múzeumi programok autista emberek számára, például:
 - kifejezetten az autista emberek feldolgozási stílusát, gondolkodását szem előtt tartó feldolgozó programok, kreatív műhelyek
 - „Vonzó” kiegészítő külső programok – zene, filmvetítés
 - a múzeum profiljának megfelelő, kapcsolódó „tábor” szervezése

TERVEZÉS, MEGVALÓSÍTÁS (ELMÉLETI, SZEMÉLYI, FIZIKAI FELTÉTELEK)

A következőkben azokat a lépéseket, szükséges feltételeket vesszük sorra, amelyek nélkülözhetetlenek ahhoz, hogy néhány formális megoldáson túl, valóban minőségi autizmusbarát szolgáltatást nyújthasson az adott intézmény. Nem győzzük hangsúlyozni, hogy minden ember, így minden autista ember más, különböző, sokszínű szükségletekkel, mégis, az autizmus jellemzőit messzemenően figyelembe vevő szemlélet és támogatási rendszer sok autista ember számára teheti élvezhetővé egy múzeum látogatását.

- ❖ A minőségi szolgáltatások kulcsa a gondos tervezés. Határozzuk meg a rövid és hosszabb távú céljainkat, például szeretnénk első lépésben egy tárlatvezetésünket autista emberek számára is élménytelivé tenni, idővel pedig szeretnénk, ha a múzeum minden tekintetben autizmusbarát lenne. Fontos, hogy tisztázzuk, hogy szolgáltatásunk bővítésével egyszeri élményt szeretnénk nyújtani autista emberek számára, vagy szeretnénk, ha múzeumunk minden tekintetben és tartósan biztonságos közeg lenne az autista emberek és családjaik számára. Hasonlóan érdemes mérlegelnünk, hogy céljaink között milyen hangsúllyal szerepel a „nagyközönség” edukálása, vagy éppen az autista látogatók oktatása, készségfejlesztése.
- ❖ A megvalósításhoz elengedhetetlen az elköteleződés, de emellett nélkülözhetetlen, hogy autizmusban képzett és gyakorlott szakember támogassa a fejlesztést. Gyakori tapasztalat, hogy egy-két elkötelezett múzeumi munkatárs áll a program háttérében, de sajnos az is, hogy ha a program nem válik a múzeumi stratégia részévé, és ha például a támogató személyek távoznak az intézményből, akkor könnyen leáll, elsorvad a kezdeményezés.
- ❖ Fontos tehát, hogy a szemlélet és a program a múzeumi működés részévé váljon, és ennek működtetéséhez egy – autizmus szakemberrel támogatott – team álljon rendelkezésre. A team munkájának nélkülözhetetlen része, hogy rendszeresen tájékozódjon az autista emberek és családjaik igényeiről, kérjen visszajelzést a szolgáltatásfejlesztésekről, ideális esetben a team tagok között autista ember vagy szülő is legyen.
- ❖ A jó tervezés és megvalósítás alapja az autizmusról való tudás. Természetesen nem cél, hogy a múzeumi személyzet az autizmus szakértőjévé váljon (ott van erre a támogató szakember), de fontos, hogy minden munkatárs olyan – a munkaköréhez kapcsolódó – alapismeretekkel rendelkezzen, aminek a segítségével „érti”, hogy mit és miért tesz, mit szolgálnak a különböző akadálymentesítési módszerek, eszközök.
- ❖ A felkészülésben nagy segítséget jelenthetnek korábbi jó gyakorlatok, tapasztalatok, érdemes feltárni és megvizsgálni ezeket és együttműködni olyan intézményekkel, ahol már sikeres autizmusbarát program zajlik.
- ❖ Az autizmusbarát szolgáltatásfejlesztés nem csak az autista emberek számára teszi elérhetővé a valódi bekapcsolódást a múzeumi életbe, minden ember számára befogadhatóbbá teszi azt. Sajnos számos korábbi kudarc, az egyéni élettörténet eseményei és más okok miatt az autista emberek és családjaik jelentős része zárkózottan él, bátortalan az „új” kipróbálásában. Ahhoz, hogy a nagy gonddal tervezett és kialakított szolgáltatáscsomag el is jusson az érintettekhez, jelentős erőfeszítéseket szükséges tenni a program széleskörű megismertetése, terjesztése érdekében.

ÖTLETTŐL A MEGVALÓSÍTÁSIG- AUTIZMUSBARÁT MESEMÚZEUM PROGRAM

Alapítványunk alapvető célja, hogy a látóterünkbe kerülő és segítségért jelentkező autista gyerekeket és családjaikat olyan módon támogassuk, hogy mindennapi életük a legtágabb értelemben tudjon illeszkedni a többségi társadalomhoz, lehetőségeik, életminőségük a lehető legteljesebb mértékben kiteljesedjenek. Munkánk során az is nyilvánvalóvá vált, hogy ez a célkitűzés csak a kölcsönösség jegyében értelmezhető, és régóta foglalkoztat bennünket az a kérdés, hogy hogyan lehet az autizmust, ezt a sokszor nehezen érthető, a környezetben rácsodálkozást vagy sokszor rémületet, elutasítást generáló jelenséget a mindennapok és a „tipikus emberek” számára megismerhetővé, érthetővé és így hétköznappivá tenni. Ennek a szemléletnek a jegyében alakítottuk ki és valósítottuk meg korábbi „autizmusbarát” programjainkat, pl. a Budapesti Fesztiválzenekar kakaókoncertjeinek akadálymentesítését autista gyerekek számára, vagy a Centrál Színház előadása (A kutya különös esetre az éjszakában) autizmusbarát verziójának kidolgozását. A múzeumok autizmus-szemponturnak akadálymentesítése fokozatos lépésekben megvalósítható nagyobb léptékű tervünk, melynek első lépése volt a Slachta Margit Nemzeti Szociálpolitikai Intézet Pályázati Igazgatóságának támogatásával megvalósult „Mesemúzeum projekt”. A projekt megvalósításának összefoglalójával az Útmutató korábban részletezett egyes elemeit szeretnénk a megvalósítás gyakorlatával illusztrálni.

első lépés - tervezés

A megvalósítás első lépéseként tanulmányoztuk a vonatkozó nemzetközi tapasztalatokat, melyhez szerencsére számos hazai jó gyakorlatot is sikerült gyűjtenünk. Ismereteinket összefoglalva meghatároztuk a program célját. Ebben egyik legfontosabb ugyanakkor legnehezebb feladatunk volt, hogy céljainkat reálisan tűzzük ki, egyszerre tudjuk szem előtt tartani a célcsoport igényeit, és alkalmazkodni a megvalósító intézmény céljaihoz és lehetőségeihez, figyelembe véve a program forráskereteit. Ehhez már a célmeghatározás fázisában elengedhetetlen volt a múzeum munkatársaival való szoros és kiegyensúlyozott együttműködés és a feladatok, szerepek tisztázása.

A program céljaként a következőket határoztuk meg:

- a mesemúzeum általános felkészítése autista gyerekek fogadására
 - a múzeum összes (bármely feladatát végző) munkatársának feladatához illeszkedő felkészítése
 - a múzeumi terek strukturálása, vizuális támpontokkal való ellátása az autista gyerekek biztonságos, térben és időben kiszámítható tájékozódása érdekében
 - a múzeumlátogatásra felkészítő anyagok készítése autista gyerekek és családjaik számára
 - tájékoztató anyagok készítése a múzeumot látogató „tipikus” gyerekek és családjaik számára
- a múzeum egyik olyan programjának kiválasztása, amelyet a legsikeresebben lehet adaptálni autista gyerekek számára, ez jelen esetben a „Mesebeli 7próba” program volt. A program kiválasztásában elsődleges szempont volt, hogy ez eredetileg is egy olyan verbális nyelvet használó program, amelynek autizmusbarát adaptálása megoldhatóan bizonyult, emellett egyéni és csoportos látogatása egyaránt megvalósítható.

második lépés - megvalósítás

A célok megvalósítása részletesen leírt programterv alapján a következő lépésekben történt:

- A múzeum munkatársainak alapszintű felkészítése egy alkalmas személyes, csoportos, interaktív formában valósult meg, mely első sorban az autizmussal kapcsolatos alapvető elméleti és gyakorlati ismeretekről szólt, emellett a munkatársak írott kiegészítő, tájékoztató anyagokat kaptak.
- A megvalósításban közvetlenül résztvevő munkatársakkal a program kialakítása során folyamatos konzultáció zajlott kétheti rendszerességgel, illetve szükség szerint ennél sűrűbben is. A felkészítést és a konzultációkat is alapítványunk autizmus szakértője tartotta.
- A következő lépésben megkezdődött a múzeumba, illetve a honlapra kerülő felkészítő, támogató anyagok, eszközök elkészítése:
 - o szociális történet a múzeumlátogatásról egyéni és csoportos verzióban

Látogatásunk a Mesemúzeumban

Ebben a füzetben benne van, hogy a múzeumban mit és hol találók.

Ezen a kapun lépek be a Mesemúzeumba.

A színes fogasokra leteszem a sapkámat, kabátomat, pulcsimat, hátizsákomat.

Itt tudok jegyet venni. Ha vannak előttem a sorban, előfordulhat, hogy várokoznom kell. Ha bármikor elakadok, a pénztárban ülő személytől kérhetek segítséget.

A mosdókat itt tudom használni, itt tudok kezet mosni is.

A pénztárnál elkérhetem a családi hátizságot, amelyben hasznos útravalókat találók a Mesemúzeum végigjárásához.

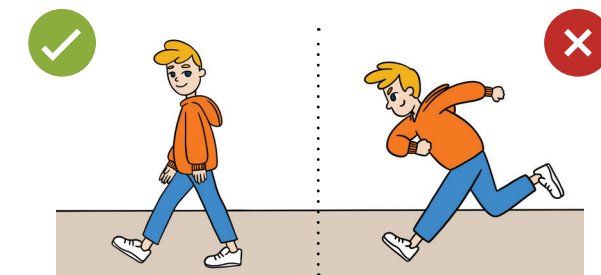

Kézmosás után a fogasnál leveszem a cipőm. A Mesemúzeumban végig zokniban vagyok.

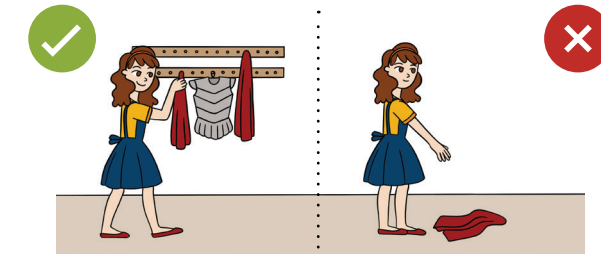
- o virtuális séta – a múzeumot bejáró videó felvétel formájában, egyéni és csoportos verzióban

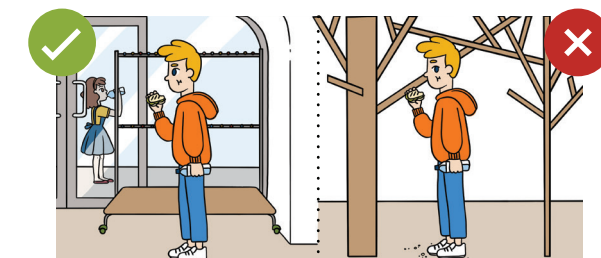
- o a múzeumlátogatás viselkedési szabályainak, elvárásainak összefoglalása, megfelelő formában való elkészítése

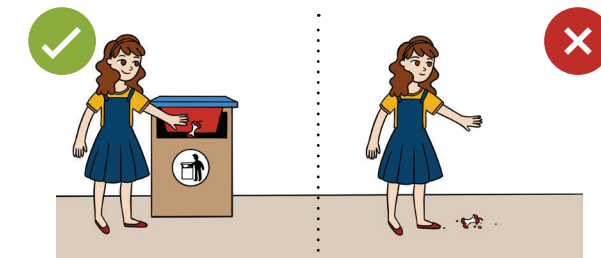
Sétálva közlekedem.

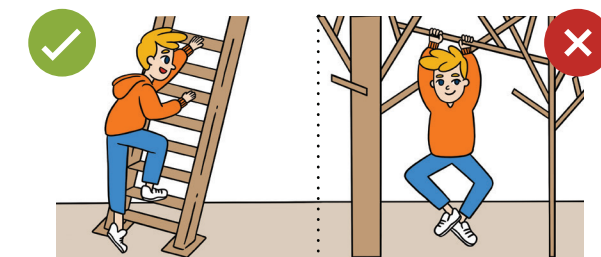
A jelmezeket használat után visszateszem a helyére.

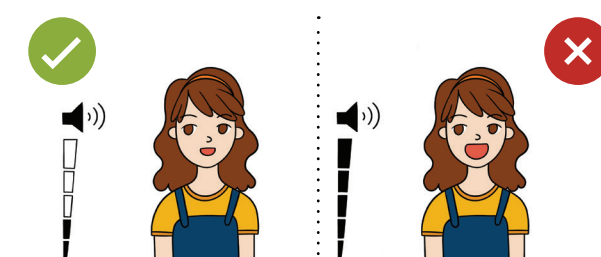
Az udvaron és a fogasoknál tudok enni és inni.

A szemetet a WC melletti ládába tudom dobni.

Csak a létrán mászom.

Halkan beszélünk.

- fotók a helyszínről
- térkép a múzeumban való tájékozódáshoz

- élményfeldolgozó füzet a múzeumban járt gyerek számára az otthoni feldolgozáshoz, élménymegosztáshoz

- értékelő lapok a múzeumot látogató gyerekek, családok, pedagógusok számára
- tájékoztató anyagok a családok és pedagógusok számára, annak támogatására, hogy hogyan készüljenek a látogatásra és hogyan használják a rendelkezésre álló eszközöket
- tájékoztató a tipikus gyerekek számára az autizmusról és az autista kortársakról
- Ezt követően a múzeumi helyszín adaptálása és támogató/vizuális eszközökkel való felszerelése történt:
 - 7 próba vezető füzet az autista gyerekek számára a programban való biztonságos tájékozódáshoz, melyet a helyszínen vehetnek igénybe

5. próba

Melyik állat hangja hallatszik a kútból? Karikázd be a rajzát!

- a múzeumi látogatás szabályainak, elvárásainak látható összefoglalója az épületben

- térkép a múzeumban való tájékozódáshoz, a javasolt útvonal követéséhez

- a múzeum egyes helyszíneinek felcímkézése, funkciók vizuális megjelenítése

- pihenőszoba kialakítása és a helyiség használatának útmutatója, szabályai

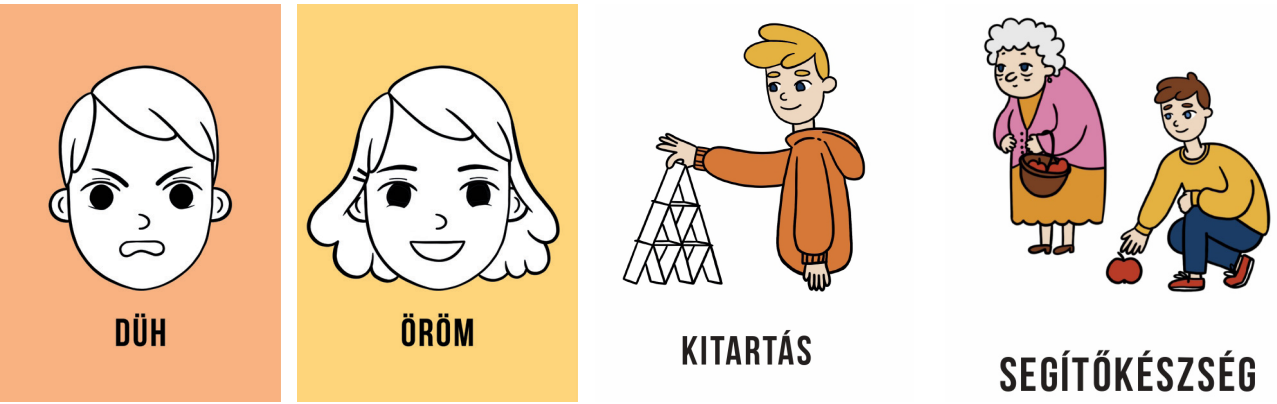

- a belépésnél igényelhető „hátizsák” összeállítása, mely olyan eszközöket tartalmaz, amelyek segítik a biztonságos tájékozódást, csökkentik az esetleges feszültséget.

- A következő lépésben a Mesebeli 7próba program adaptálása történt meg.
 - Ennek fontos eleme volt a program/mese nyelvének áttekinthetőbbé tétele, egyszerűsítése, az olyan nyelvi elemek kiküszöbölése melyek túlságosan elvontak, ezek átdolgozása „konkrét” nyelvezetté.
 - A programban szenzoros vonatkozásainak (fények, hangok) módosítása és előrejelzése.

- Olyan eszköztár készítése, amelyek autizmusbarát módon, vizuális eszközökkel támogatják a mese egyes elvontabb tartalmainak (tulajdonságok, érzelmek) felismerését és megértését.

- A megvalósítás záró részében egy pilot program zajlott három csoport részvételével, melyekben önkéntes családok vettek részt és adtak visszajelzést a tapasztalataikról.
- A programot egy alkalommal nyílt nap formájában ismertettük a jelentkezőkkel, elsősorban érdeklődő pedagógusokkal. Emellett kommunikációs kampány során ismertettük a programot az autista gyerekekkel foglalkozó szervezetekkel.
- A program követését a nyitást követő évben szakmai konzultációk és kérdőíves felmérések formájában tervezzük, egy év eltelte után pedig az összes megvalósító részvételével értékeljük a tapasztalatokat és határozzuk meg az esetlegesen szükséges változtatásokat, illetve a folytatás lehetőségeit és irányait.

A Mesemúzeum program kidolgozását és megvalósítását alkotó team tagjai (szakmák és szerepek szerint):

- a programot koordináló munkatárs
- autizmus ellátásban elméletileg képzett és tapasztalt szakemberek
- a mesemúzeum programjait kidolgozó és abban résztvevő múzeumi szakemberek, múzeumpedagógusok, munkatársak
- grafikus, szerkesztő
- filmkészítők, rendező, operatőr, fotós

ajánlott olvasnivalók az autizmusról

Uta Frith: Autizmus. Rövid bevezetés FSZK 2015 (Elérhető a www.autizmusiroda.hu/dokumentumok oldalon)

Clare Sainsbury: Marslakó a játszótéren - Hogyan értsük meg az Asperger-szindrómás iskolásokat? Geobook, Budapest, 2011.

Fred R. Volkmar, Lisa A. Wiesner: Az autizmus kézikönyve, Geobook, Budapest, 2013

Sajó Eszter, Weibli Mónika, Rajnik Kata: ÚTMUTATÓ autizmus-barát rendezvények szervezéséhez integráló intézmények számára FSZK 2015

Glenys Jones, Elisabeth Hurley (szerk.): Az autizmusellátás helyes gyakorlata – Autizmus-Boldogság-Jólét Geobook, Budapest, 2018

Autizmusbarát, akadálymentes környezet – prezentációk:

<https://prezi.com/98cyoequyscl/rend-a-kaoszban/>

<https://prezi.com/p-sxl36nb2pk/igy-mar-te-is-erted/>

<https://prezi.com/mq86lqxlxqmi/most-mar-en-is-ertem/>

<https://prezi.com/vjj-hllx7gg4/tudom-hogy-nehez-megcsinalni/>

https://prezi.com/u_yqhka0353z/tudom-hogy-az-emberek/

A vizuális támogatás alapjai:

<https://auti.hu/vizualis-segedeszkoezok/a-vizualis-tamogatas-alapjai>

Rác Zsuzsanna: Akadálymentes környezet – Autizmussal élő gyermekek vizuális támogatása Educatio, Budapest, 2011, letölthető:

https://www.educatio.hu/bin/content/tamop311/download/tamop_311/kiadvanyok/SNI/akadalymentes_imprimatura.pdf

nemzetközi tapasztalatok

Nemzetközi tapasztalatok – összefoglalók:

FRAME work – Guide for Welcoming Museum Visitors with Autism Spectrum Disorder

<https://issuu.com/dallasmuseumofart/docs/framework1-final-english-version-1?e=1467945/86092125>

Autism Friendly Museums – Your Guide to Becoming an Inclusive Venue

<https://www.dimensions-uk.org/wp-content/uploads/Dimensions-autism-friendly-museums-training-2019.pdf>

Nemzetközi tapasztalatok – hasznos linkek:

<https://www.museumnext.com/article/making-the-museum-autism-friendly/>

<https://www.metmuseum.org/events/programs/access/visitors-with-developmental-and-learning-disabilities/for-visitors-with-autism-spectrum-disorders>

<https://www.autism.org.uk/advice-and-guidance/professional-practice/museums>

<https://kidsinmuseums.org.uk/resources/how-can-your-museum-better-welcome-families-and-young-people-with-autism/>